Van onderzoek naar richting: Toekomstbestendige sociale basis gemeente Borne

2026

Gemeente **Borne**

Bestuurlijke samenvatting

Wat zijn de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek?
Het onderzoek laat zien dat gemeente Borne momenteel beschikt over een sterke sociale basis. Inwoners kijken naar elkaar om, er is een actief verenigingsleven, veel vrijwillige inzet en een breed netwerk van maatschappelijke voorzieningen en initiatieven. Het Sociaal Hus wordt daarbij gezien als een belangrijke toegang tot ondersteuning. Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat de sociale basis onder druk staat. Waar een sterke sociale basis in gemeente Borne eerst een vanzelfsprekend was, zien we nu een verschuiving en wordt het met de jaren kwetsbaarder. Vrijwilligers en bestuursleden worden ouder, mantelzorgers krijgen steeds meer zorgtaken, het aantal (thuiswonende) ouderen neemt toe en steeds meer inwoners (van jong tot oud) hebben te maken met vraagstukken rondom gezondheid, eenzaamheid, mentale gezondheid of financiële zorgen. Hierdoor komt de draagkracht van de sociale basis onder druk te staan. Belangrijke aandachtspunten zijn het bereiken van kwetsbare doelgroepen, de vindbaarheid van informatie en ondersteuning, de toenemende druk op mantelzorgers en vrijwilligers, de beschikbaarheid van ontmoetingsplekken en het versterken van preventie en vroegsignalering. Daarnaast maken ontwikkelingen zoals vergrijzing, personeelstekorten en een groeiende ondersteuningsvraag verdere versterking van de sociale basis noodzakelijk.

Wat betekent dit voor gemeente Borne?
Het onderzoek bevestigt dat de investeringen die gemeente Borne en haar maatschappelijke partners de afgelopen jaren hebben gedaan, hebben bijgedragen aan een sterke sociale basis. Juist omdat deze basis nu nog sterk is en we een verschuiving aan zien komen die deze basis verzwakt, is dit een goed moment om de sociale basis toekomstbestendig te houden. De maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een verschuiving naar meer preventie, vroegsignalering en ondersteuning dicht bij de leefwereld van inwoners. Het is daarom belangrijk om nu te investeren in behoud, vernieuwing en versterking van deze kracht. Door bestaande voorzieningen, netwerken en initiatieven verder te versterken, kunnen problemen eerder worden gesignaleerd, inwoners beter worden ondersteund en kan worden voorkomen dat de druk op inwoners, maatschappelijke organisaties en professionele ondersteuning verder toeneemt. De sociale basis vervangt specialistische ondersteuning niet, maar vormt wel een belangrijk fundament daaronder. Een sterke sociale basis draagt eraan bij dat inwoners eerder passende ondersteuning vinden, kunnen deelnemen aan de samenleving en gebruik kunnen maken van hun netwerk en omgeving.

De uitkomsten van het onderzoek raken vrijwel alle opgaven binnen het sociaal domein. De uitdaging voor gemeente Borne ligt daarom niet in het starten van nieuwe initiatieven, maar in het beter verbinden van bestaande ontwikkelingen en voorzieningen.

Wat wordt voorgesteld?
Het onderzoek onderscheidt aanbevelingen voor de korte en lange termijn. Daarom wordt voorgesteld om langs twee samenhangende sporen verder te werken. Enerzijds is een ontwikkelrichting voor de lange termijn nodig, zodat de sociale basis ook in de toekomst kan blijven bijdragen aan preventie, participatie en passende ondersteuning. Anderzijds zijn er verbeteringen mogelijk die op korte termijn kunnen worden gerealiseerd om bestaande voorzieningen, netwerken en samenwerking verder te versterken.

Voor de lange termijn wordt voorgesteld om samen met inwoners, maatschappelijke organisaties, professionals en regionale partners te komen tot een contourennota, visie en uitvoeringsagenda voor de sociale basis. Daarmee ontstaat een gezamenlijk kader voor toekomstige keuzes, prioriteiten en investeringen binnen het sociaal domein.

Voor de korte termijn wordt voorgesteld om in te zetten op het versterken van bestaande voorzieningen, het verbeteren van bereik en toegankelijkheid, het meer ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers en het versterken van samenwerking tussen organisaties en netwerken. Hiermee kunnen kansen die vanuit het onderzoek nu al zichtbaar zijn direct worden benut.

De combinatie van beide sporen is van belang. De contourennota, visie en uitvoeringsagenda zorgen voor richting en samenhang op de langere termijn, terwijl verbeteringen binnen de bestaande sociale basis bijdragen aan resultaten op korte termijn.

Wanneer komt de gemeenteraad in positie?
De uitwerking van deze ontwikkelrichting wordt aangeboden bij de programmabegroting 2027-2030, waarna de gemeenteraad een integrale afweging kan maken over eventuele vervolgstappen en investeringen.

Waarom ontvangt de raad dit stuk?
De gemeenteraad heeft in juli 2025 ingestemd met het uitvoeren van een onderzoek naar de sociale basis in gemeente Borne. Daarbij is gevraagd inzicht te geven in hoe de sociale basis financieel en kwalitatief duurzaam kan worden geborgd voor de toekomst. Het onderzoek is uitgevoerd door Bureau HHM en bestond uit een analyse van de huidige situatie, een benchmark met vergelijkbare gemeenten en een uitgebreid participatietraject met inwoners, maatschappelijke organisaties, professionals en vergelijkbare gemeenten. Het onderzoek is in maart 2026 afgerond en wordt als bijlage (*Rapportage toekomstbestendige sociale basis Borne & Benchmark sociale basis zes Twentse gemeenten)* bij deze oplegger aangeboden.

Na afronding van het onderzoek is tijd genomen om de uitkomsten zorgvuldig te duiden, te verbinden aan lopende ontwikkelingen binnen het sociaal domein en te vertalen naar een mogelijke ontwikkelrichting voor gemeente Borne. Daardoor ontvangt de gemeenteraad het onderzoek en de eerste duiding nu in samenhang.

Met deze oplegger wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek, de betekenis daarvan voor gemeente Borne en de voorgestelde ontwikkelrichting. Op basis van het onderzoek is er een voorstel voor een ontwikkelrichting gemaakt met daarin de stappen die nodig zijn om de sociale basis verder te versterken. Deze oplegger heeft daarmee een informerend karakter; er worden op dit moment geen besluiten gevraagd.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting 1
Inhoudsopgave 3
1. Aanleiding 4
2. Wat heeft het onderzoek ons geleerd? 6
3. Wat betekent dit voor gemeente Borne? 8
4. Vervolgproces en de rol van de gemeenteraad 11
Bijlage 1: Gevolgen van wel of geen vervolg op de onderzoeksuitkomsten 15

1. Aanleiding

Door maatschappelijke ontwikkelingen zoals vergrijzing, personeelstekorten en een groeiende ondersteuningsvraag staat het sociaal domein voor grote uitdagingen. Daarom heeft de gemeenteraad in 2025 opdracht gegeven onderzoek te doen naar de toekomstbestendigheid van de sociale basis. Deze oplegger beschrijft de uitkomsten van dat onderzoek en de betekenis daarvan voor Borne.

De gemeenteraad heeft in juli 2025 ingestemd met het uitvoeren van een onderzoek naar de sociale basis in gemeente Borne. Daarbij is gevraagd inzicht te geven in hoe de sociale basis financieel en kwalitatief duurzaam kan worden geborgd voor de toekomst. Het onderzoek is uitgevoerd door Bureau HHM en heeft bestaan uit een analyse van de huidige situatie in gemeente Borne, een benchmark met vergelijkbare gemeenten en een uitgebreid participatietraject. In de periode september 2025 tot en met februari 2026 zijn 845 inwoners, tientallen maatschappelijke organisaties en professionals en vijf vergelijkbare gemeenten betrokken bij de uitvoering van het onderzoek. Het onderzoek is in maart 2026 afgerond en wordt als bijlage bij deze oplegger aangeboden.

Het onderzoek (*'Rapportage toekomstbestendige sociale basis Borne' & 'Benchmark sociale basis zes Twentse* gemeenten') laat zien dat gemeente Borne beschikt over een sterke sociale basis. Ook laat het onderzoek zien dat voor het behoud van deze basis verdere versterking nodig is. Dit is nodig om in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen zoals vergrijzing, een groeiende ondersteuningsvraag en de toenemende druk op mantelzorgers, vrijwilligers en professionals. De uitkomsten van het onderzoek bevestigen daarmee grotendeels de richting die de gemeente Borne de afgelopen jaren al heeft ingezet. De aanbevelingen sluiten aan bij de uitgangspunten uit het coalitieakkoord 2026-2030 en de visie Sociaal Domein, waarin preventie, vroegsignalering, eigen regie en een sterke sociale basis centraal staan. Het onderzoek biedt daarmee niet zozeer een nieuwe koers, maar geeft verdere onderbouwing en richting aan de doorontwikkeling van de sociale basis. De uitkomsten van het onderzoek vormen de inhoudelijke basis voor de vervolgstappen die in deze oplegger worden beschreven.

De sociale basis als verbindend fundament
De sociale basis is het geheel van formele en informele structuren die inwoners ondersteunen in het dagelijks leven. Het gaat daarbij om de netwerken, relaties, voorzieningen en initiatieven die bijdragen aan ontmoeting, participatie, gezondheid en onderlinge ondersteuning (*definitie Verwey Jonker*). Het versterken van deze sociale basis sluit aan bij de wettelijke opdracht van gemeenten vanuit onder meer de Wmo 2015 en de Jeugdwet om in te zetten op participatie, preventie en vroegtijdige ondersteuning.

Vraagstukken op het gebied van gezondheid, bestaanszekerheid, participatie, opgroeien, wonen en ondersteuning staan niet los van elkaar. Veel maatschappelijke opgaven raken dezelfde inwoners en worden beïnvloed door dezelfde onderliggende factoren. De sociale basis vormt daarom geen afzonderlijk beleidsterrein, maar het fundament onder verschillende opgaven binnen het sociaal domein. Een sterke sociale basis draagt eraan bij dat inwoners mee kunnen doen, elkaar weten te vinden en eerder passende ondersteuning ontvangen wanneer dat nodig is. Het versterken van de sociale basis sluit aan bij ontwikkelingen die al binnen het sociaal domein plaatsvinden.

Doel van deze oplegger
Met deze oplegger wordt de gemeenteraad geïnformeerd over:

- De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek naar de sociale basis;
- De belangrijkste maatschappelijke opgaven die uit het onderzoek naar voren komen;
- De samenhang met bestaande ontwikkelingen binnen het sociaal domein;
- De voorgestelde vervolgstappen voor de korte en lange termijn;

Deze oplegger vormt daarmee de schakel tussen het onderzoek en de voorgestelde vervolgaanpak. Het onderzoek laat zien wat de opgave is. De volgende fase richt zich op de vraag hoe gemeente Borne, samen met inwoners, maatschappelijke partners en professionals, deze opgave verder wil aanpakken. Daarbij wordt ingezet op zowel de ontwikkeling van een toekomstgerichte koers voor de sociale basis als op verbeteringen die op korte termijn kunnen worden gerealiseerd.

2. Wat heeft het onderzoek ons geleerd?

Investeren in de sociale basis is investeren in het behoud van wat gemeente Borne sterk maakt: noaberschap, ontmoeting, vrijwillige inzet en ondersteuning dichtbij inwoners. Die kracht is niet vanzelfsprekend. Vergrijzing, individualisering en een toenemende ondersteuningsvraag zetten deze basis onder druk. Tijdig handelen biedt meer mogelijkheden om maatschappelijke ontwikkelingen op te vangen dan wachten tot knelpunten zichtbaar worden.

Het onderzoek laat zien dat gemeente Borne beschikt over een sterke sociale basis. Inwoners kijken naar elkaar om, het noaberschap is zichtbaar aanwezig, er is een actief verenigingsleven, veel vrijwillige inzet en een breed netwerk van maatschappelijke organisaties en voorzieningen. Ook het Sociaal Hus wordt door inwoners en professionals gezien als een belangrijke toegang tot ondersteuning. Deze sterke basis draagt eraan bij dat inwoners elkaar ondersteunen, elkaar ontmoeten en waar nodig hulp weten te vinden.

Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat deze basis onder druk staat. Vergrijzing, een groeiende vraag naar ondersteuning, personeelstekorten en de toenemende druk op mantelzorgers, vrijwilligers en professionals zorgen ervoor dat maatschappelijke opgaven steeds complexer worden. Daarnaast worden vraagstukken op het gebied van gezondheid, opgroeien, bestaanszekerheid, participatie en wonen steeds vaker in samenhang zichtbaar.
Veel van wat inwoners in gemeente Borne als vanzelfsprekend ervaren, zoals verenigingen, informele ondersteuning, ontmoetingsactiviteiten en inzet voor de buurt, wordt mogelijk gemaakt door vrijwilligers, mantelzorgers en actieve inwoners. Het onderzoek laat zien dat deze vanzelfsprekendheid onder druk staat. De groep inwoners die deze taken draagt wordt kleiner en ouder, terwijl de vraag naar ondersteuning toeneemt. Het behoud van een sterke sociale basis vraagt daarom om bewuste investeringen in ondersteuning, waardering en vernieuwing.

Het onderzoek maakt duidelijk dat gemeente Borne niet opnieuw hoeft te beginnen. Veel bestaande ontwikkelingen sluiten aan bij de aanbevelingen uit het onderzoek. De opgave ligt daarom niet in het ontwikkelen van nieuwe structuren, maar in het versterken van de samenhang tussen bestaande initiatieven, het beter bereiken van inwoners die ondersteuning nodig hebben en het verder versterken van preventie en vroegsignalering.
Om de sociale basis toekomstbestendig te houden doet het onderzoek verschillende aanbevelingen. Daarbij gaat het onder andere om:

- het ontwikkelen van een integrale visie op de sociale basis;
- het versterken van preventie en vroegsignalering;
- het beter benutten van bestaande voorzieningen en ontmoetingsplekken;
- het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers;
- het verbeteren van de vindbaarheid en toegankelijkheid van ondersteuning;
- het versterken van de samenwerking tussen inwoners, organisaties en gemeente.

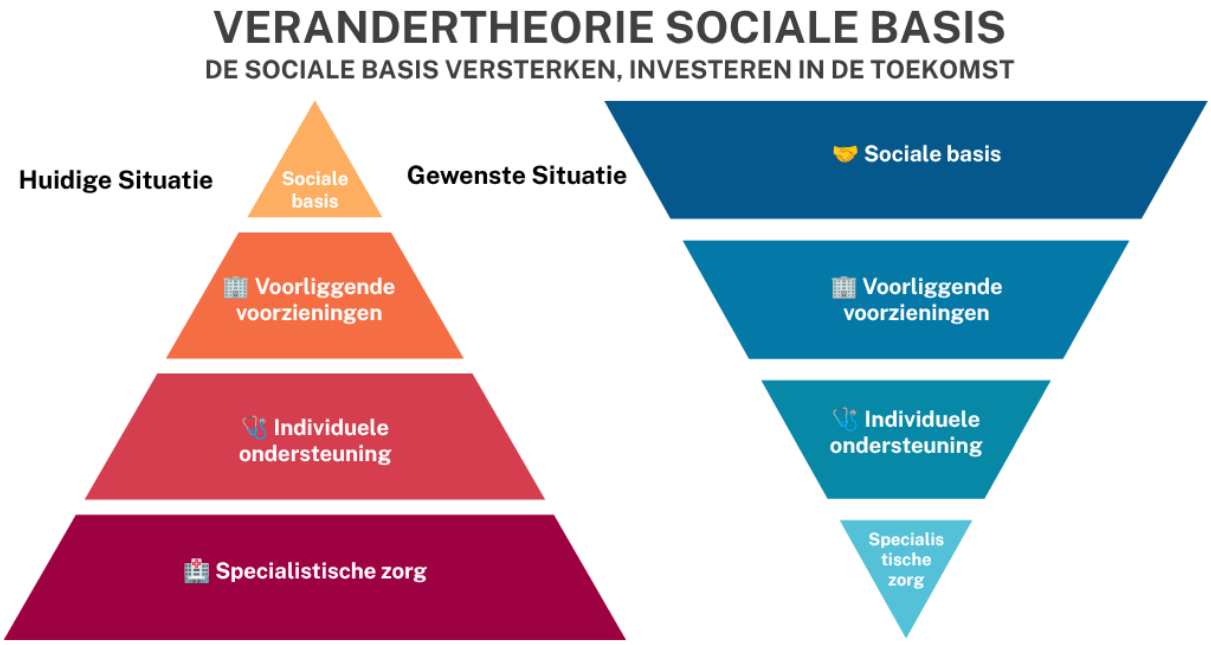
De benchmark laat zien dat deze ontwikkelingen niet uniek zijn voor gemeente Borne. Ook andere gemeenten zoeken naar manieren hoe om te gaan met vergrijzing, een groeiende ondersteuningsvraag en de toenemende druk op vrijwilligers, mantelzorgers en professionals. Zowel regionaal als landelijk wordt daarom steeds vaker ingezet op het versterken van de sociale basis als fundament onder het sociaal domein. De uitkomsten van het onderzoek sluiten aan bij deze bredere

ontwikkeling. Voor een volledig overzicht van de bevindingen, analyses en aanbevelingen wordt verwezen naar het onderzoeksrapport dat als bijlage bij deze oplegger is opgenomen.

3. Wat betekent dit voor gemeente Borne?

De opgave voor gemeente Borne ligt niet in het ontwikkelen van nieuwe structuren, maar in het versterken en beter verbinden van wat al aanwezig is. Daarom wordt ingezet op een gezamenlijke ontwikkelrichting voor de langere termijn en op zichtbare verbeteringen op korte termijn.

De beweging die nodig is
De maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een verschuiving in de manier waarop ondersteuning wordt georganiseerd. Waar ondersteuning vaak in beeld komt wanneer problemen al zichtbaar zijn geworden, vraagt de huidige opgave om meer aandacht voor preventie, vroegsignalering en de leefwereld van inwoners. Daarbij blijft specialistische ondersteuning noodzakelijk, maar wordt tegelijkertijd ingezet op het versterken van de omstandigheden die eraan bijdragen dat inwoners zelfredzaam blijven en eerder passende ondersteuning weten te vinden.

De sociale basis vraagt om een verschuiving van het vooral oplossen van problemen naar het versterken van de omstandigheden waardoor inwoners zelf, met elkaar en met lichte ondersteuning kunnen meedoen en veerkrachtig blijven.

Wat vraagt deze verschuiving van ons als gemeente?

"Deze aanpak is gebaseerd op de verandertheorie van de sociale basis zoals ontwikkeld door Verwey-Jonker en landelijke partners."

De sociale basis vervangt specialistische ondersteuning niet, maar vormt wel een belangrijk fundament daaronder. Een sterke sociale basis draagt eraan bij dat inwoners elkaar weten te vinden, mee kunnen doen in de samenleving en gebruik kunnen maken van hun netwerk en omgeving. Daarmee ontstaat een betere balans tussen de sociale basis, algemene voorzieningen en specialistische ondersteuning. Zonder verdere versterking neemt het risico toe dat ondersteuningsvragen later in beeld komen en vaker een beroep wordt gedaan op zwaardere vormen van ondersteuning.

Waarom nu?

Gemeente Borne investeert al jaren in voorzieningen en activiteiten die bijdragen aan een sterke sociale basis, zoals sport, welzijn, cultuur, ontmoeting, mantelzorg en vrijwilligerswerk. Het onderzoek laat zien dat deze investeringen van grote waarde zijn en bijdragen aan de huidige kracht van de sociale basis. De opgave ligt daarom niet primair in het opbouwen van nieuwe structuren, maar in het versterken van de samenhang, toegankelijkheid en toekomstbestendigheid van wat al aanwezig is.

De kracht van gemeente Borne zit in inwoners die naar elkaar omkijken, vrijwilligers, verenigingen, mantelzorgers en voorzieningen. Het onderzoek laat zien dat deze kracht onder druk staat door vergrijzing, een groeiende ondersteuningsvraag, een toenemende belasting van mantelzorgers en vrijwilligers en een krappe arbeidsmarkt. Hierdoor wordt het steeds lastiger om ondersteuning, ontmoeting en maatschappelijke betrokkenheid op hetzelfde niveau te houden.

Investeren in de sociale basis vraagt om een lange adem. De effecten van investeringen in preventie, vroegsignalering, participatie en sociale samenhang worden vaak pas na enkele jaren zichtbaar. Door nu te investeren ontstaat meer ruimte om ontwikkelingen zoals vergrijzing, een toenemende zorgvraag en personeelstekorten tijdig op te vangen, dan wanneer pas wordt gehandeld nadat knelpunten zich daadwerkelijk voordoen.

Daarnaast komen de komende jaren verschillende landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen samen, waaronder de Hervormingsagenda Jeugd, het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA), het Transformatieplan Mentaal Gezond Twente en het Omgevingsprogramma Wonen, Zorg en Welzijn. Deze ontwikkelingen hebben een gezamenlijke richting: meer preventie, meer samenhang en ondersteuning dichter bij inwoners organiseren. Door nu een gezamenlijke koers voor de sociale basis te ontwikkelen, kunnen deze ontwikkelingen elkaar versterken en kunnen beschikbare middelen effectiever worden ingezet.

Tijdig investeren is daarmee niet alleen van belang voor de maatschappelijke effecten, maar ook om de toekomstige druk op wettelijke ondersteuning, de beschikbaarheid van zorg en ondersteuning en de uitvoerbaarheid van het sociaal domein beheersbaar te houden.

Van aanbevelingen naar uitvoering
Het onderzoek onderscheidt aanbevelingen voor de korte en lange termijn. Op langere termijn adviseert het onderzoek om te werken aan een samenhangende ontwikkelrichting voor de sociale basis. Tegelijkertijd heeft het onderzoek ook aandachtspunten opgeleverd waarvoor geen nieuwe visie nodig is. Verbeteringen op het gebied van bereik, toegankelijkheid, samenwerking en het beter benutten van bestaande voorzieningen kunnen direct worden opgepakt. Daarmee wordt zichtbaar invulling gegeven aan signalen en behoeften die inwoners en partners tijdens het onderzoek hebben meegegeven. Om die reden wordt voorgesteld om beide sporen gelijktijdig op te pakken.

We willen daarbij voortbouwen op het participatietraject dat door Bureau HHM is uitgevoerd. Tijdens het onderzoek zijn honderden inwoners geraadpleegd, tientallen professionals betrokken en zijn ervaringen uit vijf vergelijkbare gemeenten meegenomen. Deze betrokkenheid heeft waardevolle inzichten opgeleverd en wordt voortgezet bij de verdere uitwerking van de sociale basis.

De komende periode willen we samen met eerdergenoemde betrokkenen werken aan een contourennota, visie en uitvoeringsagenda voor de sociale basis. Hiermee wordt uitgewerkt welke maatschappelijke opgaven prioriteit vragen, welke ontwikkelrichting gewenst is en hoe op resultaten en maatschappelijke effecten kan worden gestuurd. Ook wordt hiermee inzichtelijk gemaakt welke keuzes op langere termijn nodig zijn om de sociale basis toekomstbestendig te houden. Daarbij

wordt aangesloten bij bestaande beleidskaders en ontwikkelingen in gemeente Borne zoals de Omgevingsvisie en Omgevingsprogramma Wonen, Zorg en Welzijn.

Het is niet wenselijk om te wachten met alle verbeteringen totdat deze uitwerking is afgerond. Het onderzoek laat zien dat er nu al kansen zijn om het bereik en de toegankelijkheid van voorzieningen te verbeteren, de samenwerking tussen partijen te versterken en bestaande voorzieningen beter te benutten. Door hier op in te zetten kunnen inwoners op korte termijn profiteren van verbeteringen, terwijl tegelijkertijd wordt gewerkt aan een samenhangende koers voor de langere termijn. Daarnaast laat gemeente Borne hiermee zien dat de uitkomsten van het participatieproces serieus worden genomen. Dit draagt bij aan het behouden van betrokkenheid en draagvlak voor de verdere uitwerking van sociale basis.

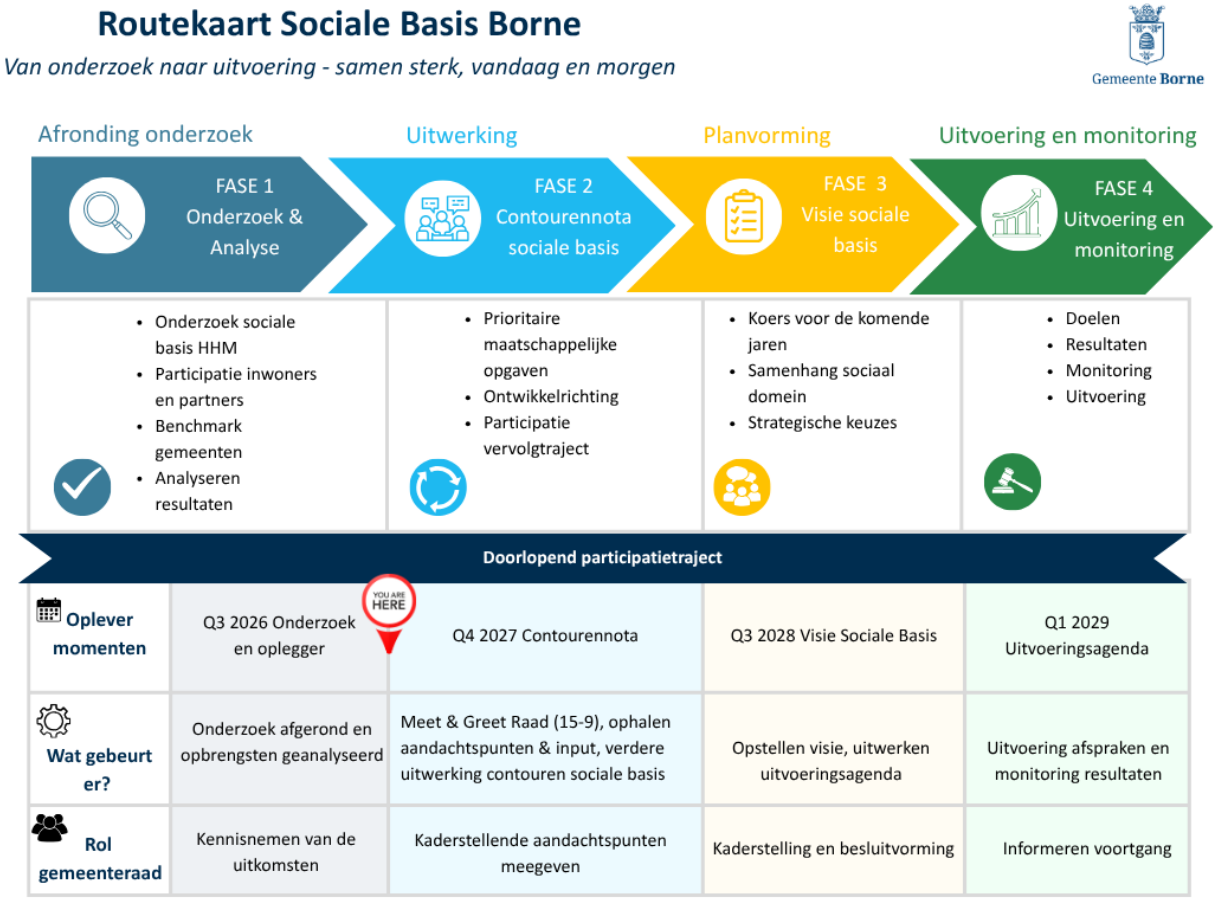
Samenhang binnen het sociaal domein
De uitkomsten van het onderzoek raken vrijwel alle opgaven binnen het sociaal domein. Denk aan de Hervormingsagenda Jeugd, het Transformatieplan Mentaal Gezond Twente, de doorontwikkeling van het Sociaal Hus, de Lokale Inclusieagenda, het Omgevingsprogramma Wonen, Zorg en Welzijn en toekomstige ontwikkelingen vanuit het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA). De voorgestelde ontwikkelrichting sluit daarnaast aan bij landelijke hervormingen binnen het sociaal domein. Zowel de Hervormingsagenda Jeugd, het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA), de Prioritaire Agenda Jeugd als het convenant Stevige Lokale Teams benadrukken het belang van preventie, vroegsignalering, een sterke lokale infrastructuur en ondersteuning dichtbij inwoners. Gemeenten hebben hierin een inspanningsverplichting. De verdere ontwikkeling van de sociale basis draagt bij aan het invullen van deze randvoorwaarden binnen gemeente Borne.

Vanuit verschillende programma's en opgaven wordt gewerkt aan vergelijkbare maatschappelijke doelen. De uitdaging voor gemeente Borne ligt daarom niet in het starten van nieuwe initiatieven, maar in het beter verbinden van bestaande ontwikkelingen. De contourennota, visie en uitvoeringsagenda moeten zorgen voor één samenhangende ontwikkelrichting, zodat investeringen en inspanningen elkaar versterken en niet als losse trajecten naast elkaar blijven bestaan.

Deze ontwikkeling sluit ook aan bij bredere regionale en landelijke bewegingen. Binnen SamenTwente wordt steeds nadrukkelijker gewerkt aan preventie, gezondheid en de verbinding tussen zorg, welzijn en informele ondersteuning. Daarnaast laat de benchmark zien dat vergelijkbare gemeenten voor dezelfde uitdagingen staan. Dat biedt kansen om kennis, ervaringen en goede voorbeelden te delen en waar mogelijk gezamenlijk op te trekken.

Conclusie
Het onderzoek maakt duidelijk voor gemeente Borne dat de oplossing niet ligt in het opbouwen van een nieuwe sociale basis, maar in het behouden en versterken van wat al aanwezig is. Dat vraagt om een beweging waarin preventie, vroegsignalering, samenwerking en toegankelijkheid nadrukkelijker centraal komen te staan. Door tegelijkertijd te werken aan een integrale ontwikkelrichting voor de lange termijn en aan verbeteringen die op korte termijn realiseerbaar zijn, wordt voortgebouwd op de sterke basis die al aanwezig is binnen gemeente Borne.

4. Vervolgproces en de rol van de gemeenteraad

Wat wordt voorgesteld?
Het onderzoek maakt inzichtelijk welke maatschappelijke opgaven spelen en welke aanbevelingen bijdragen aan een toekomstbestendige sociale basis. Op basis van het onderzoek wordt voorgesteld om langs twee samenhangende sporen verder te werken.

<u>Ontwikkelrichting voor de lange termijn</u>
De huidige Visie Sociaal Domein biedt nog steeds waardevolle uitgangspunten, maar sluit niet meer volledig aan op de maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven van dit moment. Daarnaast zijn sinds de vaststelling van deze visie verschillende landelijke en regionale ontwikkelingen in gang gezet, waaronder de Hervormingsagenda Jeugd, het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) en de ontwikkeling van Stevige Lokale Teams.
Daarom wordt voorgesteld om de komende periode samen met inwoners, maatschappelijke organisaties, professionals en regionale partners te werken aan een contourennota, visie en uitvoeringsagenda voor de sociale basis. Hiermee wordt uitgewerkt welke maatschappelijke opgaven prioriteit krijgen, welke ontwikkelrichting passend is voor Borne en hoe op maatschappelijke resultaten kan worden gestuurd en gemonitord.
Het onderzoek vormt hiervoor een belangrijke inhoudelijke basis. De volgende fase richt zich daarom niet alleen op verdere analyse, maar vooral op het gezamenlijk uitwerken van keuzes, prioriteiten en rollen.

<u>Behouden en versterken van wat er al is</u>
Het onderzoek laat tegelijkertijd zien dat er verbeteringen mogelijk zijn die niet afhankelijk zijn van

een nieuwe visie. Daarom wordt voorgesteld om ook in te zetten op het versterken van de bestaande sociale basis.
Hierbij kan worden gedacht aan het verbeteren van de vindbaarheid van ondersteuning, het versterken van de verbinding tussen voorzieningen, het beter benutten van bestaande ontmoetingsplekken en het ondersteunen van vrijwilligers, mantelzorgers en maatschappelijke initiatieven. Deze verbeteringen sluiten aan bij de aanbevelingen uit het onderzoek en bij ontwikkelingen die al binnen het sociaal domein plaatsvinden.

De combinatie van beide sporen is van belang. Door nu al verbeteringen door te voeren wordt voortgebouwd op bestaande initiatieven en worden kansen benut die uit het onderzoek naar voren komen. Tegelijkertijd zorgt de contourennota, visie en uitvoeringsagenda voor richting, samenhang en bestuurlijke keuzes op de langere termijn.

Samenhang binnen het sociaal domein
De uitkomsten van het onderzoek raken vrijwel alle opgaven binnen het sociaal domein. Ontwikkelingen zoals de Hervormingsagenda Jeugd, het Transformatieplan Mentaal Gezond Twente, het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA), de doorontwikkeling van het Sociaal Hus, de Lokale Inclusieagenda en de programmalijn Wonen, Zorg en Welzijn hebben ieder een eigen doel, maar zijn tegelijkertijd gericht op hetzelfde: het versterken van de veerkracht van inwoners, het voorkomen van problemen en het organiseren van passende ondersteuning dichtbij huis.
Veel maatschappelijke vraagstukken ontstaan niet op één leefgebied. Problemen rondom gezondheid, mentale gezondheid, opgroeien, wonen, eenzaamheid, bestaanszekerheid en participatie hangen vaak met elkaar samen en raken dezelfde inwoners. Ook de oplossingen liggen vaak in dezelfde richting: vroegsignalering, preventie, ontmoeting, sterke netwerken, toegankelijke ondersteuning en samenwerking tussen professionals en maatschappelijke organisaties. De sociale basis vormt daarmee het fundament onder veel van deze ontwikkelingen.
Een integrale aanpak is daarom noodzakelijk. Zonder samenhang bestaat het risico dat verschillende programma's naast elkaar werken, terwijl ze bijdragen aan dezelfde maatschappelijke doelen. Door te werken vanuit één gezamenlijke ontwikkelrichting kunnen bestaande ontwikkelingen, middelen en samenwerkingsverbanden elkaar versterken en ontstaat meer samenhang in beleid, uitvoering en ondersteuning voor inwoners. Zo wordt voorkomen dat de sociale basis, jeugd, gezondheid, welzijn en wonen als afzonderlijke opgaven worden benaderd, terwijl zij in de praktijk nauw met elkaar verbonden zijn.

Aanvullende capaciteit is nodig
De volgende fase vraagt om een omvangrijk ontwikkel- en participatietraject. Tijdens het onderzoek zijn honderden inwoners geraadpleegd, zijn gesprekken gevoerd met maatschappelijke organisaties en professionals en zijn ervaringen uit vergelijkbare gemeenten meegenomen. Deze betrokkenheid willen we benutten en voortzetten bij de verdere uitwerking van de sociale basis.

De verdere ontwikkeling van de sociale basis vraagt niet alleen om beleidsontwikkeling, maar ook om een nieuwe, meer integrale manier van werken. De maatschappelijke opgaven binnen het sociaal domein hangen steeds meer met elkaar samen en raken meerdere beleidsterreinen, programma's en samenwerkingspartners. Het ontwikkelen van een gezamenlijke ontwikkelrichting vraagt daarom om intensieve afstemming tussen verschillende beleidsvelden, maatschappelijke organisaties, regionale partners, bestuur en inwoners.

Daarnaast vraagt het participatietraject om een zorgvuldige aanpak. Samen met inwoners, maatschappelijke organisaties, professionals en regionale partners wordt gewerkt aan een contourennota, visie en uitvoeringsagenda. Daarbij moeten niet alleen inhoudelijke keuzes worden gemaakt, maar ook rollen, verantwoordelijkheden, prioriteiten en samenwerkingsafspraken worden

uitgewerkt. Dit vraagt om project- en procescoördinatie, participatie, beleidsontwikkeling, regionale afstemming, monitoring en bestuurlijke advisering.

Binnen de huidige formatie is onvoldoende ruimte aanwezig om deze werkzaamheden, naast de bestaande opgaven binnen het sociaal domein, zorgvuldig uit te voeren. Aanvullende capaciteit is daarom nodig om deze beweging goed te begeleiden en te zorgen dat de verschillende ontwikkelingen binnen het sociaal domein daadwerkelijk in samenhang worden uitgewerkt.

Wat levert dit op?
De inzet van deze capaciteit leidt niet alleen tot een contourennota, visie en uitvoeringsagenda, maar vooral tot meer samenhang tussen bestaande ontwikkelingen en een betere basis voor toekomstige keuzes. Hierdoor ontstaat:

- één gezamenlijke ontwikkelrichting voor de sociale basis;
- meer samenhang tussen programma's en opgaven;
- duidelijke prioriteiten voor de komende jaren;
- beter inzicht in maatschappelijke effecten en resultaten;
- draagvlak bij inwoners en maatschappelijke partners;
- een uitvoeringsagenda waarmee gericht gestuurd kan worden op preventie, participatie en passende ondersteuning.

Voor inwoners betekent dit dat ondersteuning beter vindbaar wordt, signalen eerder worden opgepakt en voorzieningen beter op elkaar aansluiten. Voor maatschappelijke partners ontstaat meer duidelijkheid over rollen, samenwerking en gezamenlijke doelen. Voor gemeente Borne ontstaat meer inzicht in maatschappelijke effecten en betere mogelijkheden om toekomstige keuzes en investeringen te onderbouwen. Daarnaast ontstaat een basis om bestaande middelen, voorzieningen en samenwerkingsverbanden effectiever met elkaar te verbinden en toekomstige investeringen beter te onderbouwen.

De gevolgen van het niet verder ontwikkelen van de sociale basis
Wanneer inwoners minder vroegtijdig worden bereikt, minder gebruik kunnen maken van informele ondersteuning en problemen later worden gesignaleerd, neemt de kans toe dat een beroep wordt gedaan op individuele voorzieningen en specialistische ondersteuning. Precies deze vormen van ondersteuning vallen voor een belangrijk deel onder wettelijke taken van de gemeente vanuit de Wmo en Jeugdwet. Deze wettelijke ondersteuning kent grotendeels een open-einderegeling. Dat betekent dat gemeente Borne ondersteuning moet bieden wanneer inwoners daarvoor in aanmerking komen. Hierdoor is de financiële ruimte om op deze uitgaven te sturen beperkt. Wanneer de instroom naar specialistische ondersteuning verder toeneemt, neemt ook de druk op gemeentelijke middelen verder toe.

Naast de financiële druk staat ook de beschikbaarheid van ondersteuning onder druk. Personeelstekorten, een groeiende vraag naar ondersteuning en de toenemende belasting van mantelzorgers en vrijwilligers maken het steeds lastiger om passende ondersteuning tijdig beschikbaar te houden. Investeren in de sociale basis draagt eraan bij dat ondersteuning vaker dichtbij inwoners kan worden georganiseerd en dat zwaardere vormen van ondersteuning worden ingezet wanneer deze daadwerkelijk nodig zijn.

Financiële afweging
Voor het vervolg is een incidentele investering nodig. Deze investering is gericht op het versterken van de sociale basis en het beter verbinden van bestaande initiatieven, voorzieningen en netwerken. Daarmee wordt geïnvesteerd in preventie, vroegsignalering en passende ondersteuning. Deze

investering heeft niet alleen een maatschappelijk doel, maar draagt ook bij aan het beheersbaar houden van de wettelijke taken van de gemeente. Ondersteuning vanuit de Wmo en Jeugdwet kent voor een belangrijk deel het karakter van een open-einderegeling. Wanneer de vraag naar ondersteuning toeneemt, blijft gemeente Borne verantwoordelijk voor het bieden van passende ondersteuning.

De investering moet worden gezien als een langetermijnontwikkeling. De eerste jaren staan vooral in het teken van het versterken van samenwerking, bereik, toegankelijkheid, preventie en vroegsignalering. Maatschappelijke en financiële effecten van dergelijke ontwikkelingen worden doorgaans pas op langere termijn zichtbaar. De investering is daarom niet primair gericht op directe besparingen, maar op het versterken van de maatschappelijke veerkracht van inwoners en het beheersbaar houden van toekomstige druk op ondersteuning en zorg. Zonder verdere versterking van de sociale basis neemt de instroom naar individuele en specialistische ondersteuning naar verwachting verder toe. Hierdoor ontstaat minder ruimte om keuzes te maken in andere gemeentelijke ambities en voorzieningen. Investeren in de sociale basis vergroot de mogelijkheden om problemen eerder te signaleren en waar mogelijk dichter bij inwoners op te lossen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de oorspronkelijke opdracht van de gemeenteraad om inzicht te verkrijgen in een financieel en kwalitatief toekomstbestendige sociale basis.

Rol van de gemeenteraad
Met deze oplegger wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek en de voorgestelde vervolgrichting. Eventuele besluitvorming over de vervolgrichting vindt plaats bij de integrale afweging. Eventuele besluitvorming over de contourennota, visie en uitvoeringsagenda vinden plaats in een volgende fase.

Gemeente Borne wil de sterke sociale basis behouden en versterken, zodat inwoners ook in de toekomst zo lang mogelijk zelfstandig kunnen meedoen, ondersteuning eerder vinden en minder snel afhankelijk worden van zwaardere vormen van hulpverlening. De sociale basis is sterk, maar de mensen waarop die basis rust worden schaarser. Daarom moeten we nú investeren om die basis te behouden.

De komende fase richt zich daarom op meer samenhang, betere toegankelijkheid van voorzieningen, sterkere samenwerking tussen partners en een gezamenlijke koers voor de verdere ontwikkeling van de sociale basis.

Bijlage 1: Gevolgen van wel of geen vervolg op de onderzoeksuitkomsten

Scenario A – Vervolg geven aan de onderzoeksuitkomsten
Kenmerken

- Ontwikkelen van een contourennota sociale basis;
- Uitwerken van een visie en uitvoeringsagenda;
- Voortzetten van participatie met inwoners, maatschappelijke organisaties en professionals;
- Versterken van bereik, toegankelijkheid en samenwerking binnen de bestaande sociale basis;
- Ontwikkelen van monitoring en evaluatie;
- Versterken van de samenhang tussen bestaande initiatieven, programma's en voorzieningen.

Verwacht effect

- Meer samenhang tussen bestaande ontwikkelingen;
- Betere verbinding tussen inwoners, organisaties en voorzieningen;
- Eerder signaleren van ondersteuningsvragen;
- Meer inzicht in maatschappelijke effecten en resultaten;
- Duidelijkere prioriteiten voor toekomstige keuzes;
- Een gezamenlijke ontwikkelrichting voor de sociale basis.

Scenario B – Geen vervolg geven aan de onderzoeksuitkomsten
Kenmerken

- Het onderzoek vormt het eindpunt van het traject;
- Geen verdere uitwerking naar een contourennota, visie of uitvoeringsagenda;
- Geen aanvullend traject voor participatie, sturing en monitoring;
- Geen gezamenlijke ontwikkelrichting voor de sociale basis;
- Verbeterkansen uit het onderzoek worden niet of beperkt opgepakt.

Verwacht effect

- Bestaande initiatieven blijven naast elkaar bestaan;
- Minder samenhang tussen programma's, voorzieningen en partners;
- Minder mogelijkheden om ontwikkelingen gezamenlijk te sturen;
- Ondersteuningsvragen worden naar verwachting later zichtbaar;
- Toenemende druk op inwoners, vrijwilligers, mantelzorgers, maatschappelijke organisaties en specialistische ondersteuning;
- Minder grip op de toekomstige ontwikkeling van het sociaal domein.

Bestuurlijke afweging
Het onderzoek laat zien dat gemeente Borne beschikt over een sterke sociale basis waarop verder kan worden voortgebouwd. Tegelijkertijd maken maatschappelijke ontwikkelingen zoals vergrijzing, een groeiende ondersteuningsvraag en de toenemende druk op professionals, mantelzorgers en vrijwilligers duidelijk dat verdere ontwikkeling nodig is.
Niet verder uitwerken betekent niet dat deze ontwikkelingen verdwijnen. Het betekent dat bestaande ontwikkelingen en initiatieven worden voortgezet zonder gezamenlijk kader voor richting, samenhang, monitoring en prioritering. Verdere uitwerking biedt de mogelijkheid om tijdig te investeren in samenhang, preventie en vroegsignalering. Zonder verdere versterking neemt de druk op inwoners, voorzieningen en wettelijke ondersteuning naar verwachting verder toe.